

важливими для національних економік та світової економічної спільноти в цілому, оскільки сприяють інтенсивному обміну продукцією рослинництва та тваринництва, інституалізації процесів транскордонного співробітництва, посиленню конкурентних позицій вітчизняних компаній на світовому аграрному ринку, формуванню мережі партнерських організацій, використанню моделей державного, фермерського, агрохолдингового партнерства.

Література

1. Лукьяненко Д. Г. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: Монографія / Д. Г. Лукьяненко, А. М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2011. – 703 с.
2. «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agribusiness.kiev.ua/uk/news/ucab/20-06-2012/1340200053/>

Руслан Розум, Марина Мотрюк

Тернопільський національний економічний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

Проведення економічної оцінки ефективності впровадження природоохоронних заходів є однією із складових державної оцінки ефективності охорони навколишнього природного середовища. Управління екологічними проектами, як наслідок проведеної еколого-економічної оцінки їх ефективності повинно проводитися враховуючи відтворюваність природних ресурсів, науково-технічного прогресу, а також впливу господарської діяльності.

У процесі вирішення проблем та завдань щодо охорони навколишнього середовища об'єктами еколого-економічної оцінки виступають:

- шкода, яка була завдана під час природокористування;
- шкода, яка завдана у зв'язку із веденням виробничої та господарської діяльності;
- шляхи ліквідації поточних забруднень та попередження потенційно можливих;
- ефективність проведення процесів природокористування, а також пов'язані із ними екологічні та природоохоронні проблеми;
- величина податкових, компенсаційних та штрафних платежів, які виплачуються за завдану шкоду навколишньому природному середовищу, та його поточне забруднення;
- ефективність діяльності підприємств у природоохоронній сфері;
- ефективність діяльності природоохоронних об'єктів.

Отже, відповідно до цілей і результатів природоохоронної діяльності розрізняють такі види економічної оцінки:

- 1) грошова оцінка завданої та потенційно можливої шкоди;
- 2) операційні та капітальні витрати, направлені на проведення ліквідаційних та попереджувальних робіт;
- 3) податкові, компенсаційні та штрафні платежі за здійснене забруднення, а також транзакційні витрати;
- 4) економічні результати – отримання товарних видів продукції й вторинних матеріальних ресурсів, які потребують утилізації та затрат на очищення і повернення у навколишнє природне середовище.

Механізми еколого-економічної оцінки відрізняються в залежності від направленості екологічного проекту. Для прикладу, певні природоохоронні заходи оцінюються як в процесі реалізації, так й по їх завершенню, це пояснюється тим, що еколого-економічний ефект від впровадження цих заходів може проявитися через певний час. Також, проведення еколого-економічної оцінки через певний період часу дозволяє виявити недоліки та прорахунки, що були допущені в процесі розробки та впровадження природоохоронних заходів.

Результати проведеної еколого-економічної оцінки використовуються, як правило, для дослідження ефективності природоохоронних заходів, що дозволяє значно підвищити якість

їх розробки. У випадку коли природоохоронний захід розрахований на декілька років (що є характерним для екологічних проектів) щорічна еколого-економічна оцінка забезпечує розуміння необхідності внесення корективів на наступні роки. Окрім цього, проведення науково-обґрунтованої еколого-економічної оцінки ефективності природоохоронних заходів дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки результатів і програмних заходів. Разом з тим, поглиблена оцінка ефективності природоохоронних заходів володіє не тільки перевагами, а й низкою недоліків. До переваг відноситься одержання точної інформації, а до недоліків збільшення фінансових і людських затрат.

Для природоохоронних заходів надзвичайно важливим є проведення еколого-економічної оцінки. З метою проведення зіставлення альтернативних проектів важливим є врахування індикаторів результативності, які відображають повноту та своєчасність виконання відповідних задач.

Оцінка та аналіз витрат і результатів природоохоронних заходів є підґрунтям для обґрунтування та ухвалення рішень стосовно доцільності впровадження даних заходів. Для цього розраховують:

- складові витрат;
- економічні чинники, які забезпечують оцінювання різного роду складових затрат і результатів;
- чиста віддача (різниця між доходами та витратами, враховуючи суспільні вигоди та суспільні витрати).

Отже, можемо сказати, що в процесі розробки фінансових і організаційних планів природоохоронних заходів дуже важливим є направлення фінансових та інших ресурсів на специфічні цілі й еколого-економічна оцінка ефективності даних заходів на основі відповідних показників. Одночасно з тим необхідно відмітити, що для екологічних проектів має бути обов'язково проведений аналіз їх впливу на довкілля. Разом з тим, проведення оцінки їх ефективності потребує дослідження природно-кліматичних умов.

Сьогодні, проблема проведення еколого-економічної оцінки ефективності впровадження природоохоронних заходів, до кінця не розв'язана не тільки на регіональному рівні, а й в цілому – на державному. У зв'язку з цим питання щодо надійності процедур проведення еколого-економічної оцінки природоохоронних заходів залишаються найбільш актуальними.

Література

1. Дзядикевич Ю.В. Енергетичний менеджмент. Підручник / Ю.В. Дзядикевич, Р.Б. Гевко, М.В. Буряк, Р.І. Розум. – Тернопіль: Підручники і посібники. – 2014. – 336 с.
2. Розум Р.І. Еколого-економічні системи: основні аспекти / Р.І. Розум, М.В. Буряк, І.В. Любезна // Науковий огляд. Науковий журнал. – Київ, 2015. – № 6 (16). – С. 33-49.
3. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзядикевич та ін. – Тернопіль: Астон, 2016. – 392 с.